



Naturskyddsföreningen
Norrköping

2025-12-14

Till

Mark- och miljödomstolen i Växjö

Via

Söderköpings kommun

Samhällsbyggnadsnämnden

614 80 Söderköping

samhallsbyggnadsnamnden@soderkoping.se

Överklagan av detaljplan för del av Aspöja 1:18 (Bergön)

Antagen av kommunfullmäktige i Söderköping 2025-11-17 § 116

Dnr: SBF-2023-962

Naturskyddsföreningens Norrköpingskrets benämns i följande text som "föreningen".

Yrkande:

Beslutad detaljplan ska upphävas.

Grunder:

Strandskyddet

Detaljplanen är inte förenlig med 2 kap. 2 § plan- och bygglagen genom att den strider mot strandskyddet i miljöbalken 7 kap. 15 § samt att det saknas förutsättningar att upphäva strandskyddet enligt 4 kap. 17 § plan- och bygglagen beträffande de åtgärder som planens genomförande förutsätter.

Natura 2000-området Sankt Anna och Gryts skärgårdar (SE0230055) med delområdet Bockskären-Tyxholmarna-Ådklabben.

Detaljplaneförslaget medför betydande miljöpåverkan på miljön i ett närliggande Natura 2000-område och ett genomförande av detaljplanen skulle strida mot tillståndsplikten i 7 kap. 28 a § miljöbalken. Förutsättningar för att anta detaljplanen på befintligt underlag saknas. Enligt föreningens bedömning saknas också förutsättningar att medge ett sådant tillstånd.

Artskyddet

Den ökade exploateringsgrad och ökade mänskliga aktivitet som är den eftersträlvade effekten av aktuell detaljplan kommer orsaka skada på fåglar och djur som är skyddade enligt 4 och 4 a §§ artskyddsförordningen.

Utvecklade grunder och omständigheter:

Strandskyddet

Bedömning av lämpligheten av viss markanvändning ska ske enligt 2 kap. 3 och 4 §§ plan- och bygglagen. Upphävande av strandskydd i detaljplan kan endast ske om det finns särskilda skäl för det och om intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset enligt 4 kap. 17 § plan och bygglagen. Enligt samma lagrum ska upphävande av strandskydd grundas på samma kriterier som gäller för undantag och dispens från strandskyddet enligt 7 kap. miljöbalken. Aktuell detaljplan aktualiserar dispensskälen enligt 7 kap. 18 e § punkterna 1, 3 och 5.

Punkt 1, redan ianspråktagen. Marken och berört vattenområde är idag med några få undantag fullt ut allmänt tillgängliga samt obebyggda. Det rör sig således inte om ett område som ”redan har tagits i anspråk på ett sätt som för att det saknar betydelse för strandskyddets syften”. Det fåtal byggnader som finns inom området saknar idag hemfridszon. Kvarvarande anläggningsrester från tidigare verksamhet (försvaret) är till sin karaktär inte avhållande och kan inte åberopas som skäl för dispens från strandskyddet. Planerade bostadshus samt övriga anläggningar kommer att i sig hindra allmänheten från att vistas inom områden där den idag kan färdas fritt. Därtill kommer risken att åtminstone bostadsbyggnaderna skulle skapa hemfridszoner som tillsammans omfattar betydande ytor som allmänheten kommer hållas borta från. Det faktum att några av byggnaderna medgivits

bygglov och startbesked innebär inte att de medgivits nödvändiga dispenser från strandskyddet. Att några av byggnaderna har varit avsedda att användas för areella näringar kan inte anges som skäl för undantag eller dispens eftersom det i så fall nu är fråga om ändrad användning.

Det framgår av fast praxis att äldre bebyggelse *inte* innebär att strandskyddet utsläcks långt utanför hemfridszonen och att byggnader som förfaller relativt snabbt kan innebära att strandskyddet återinträder på platsen (se till exempel Mark- och miljödomstolens dom i mål nr M 5811-16).

Föreningen anser inte heller att det är visat att dispensskälen i 7 kap. 18 e § punkterna 3 och 5 är uppfyllda för de åtgärder som ska kunna genomföras med stöd av detaljplanen.

Föreningen gör gällande att det av uppgifter i underlaget till antagandebeslutet inte visas att behovet av kanaliserad turism inte kan tillgodoses utanför den aktuella fastigheten, inom områden med mindre störningskänslig naturmiljö. Det är snarare uppenbart att så är möjligt.

Länsstyrelsens plan för hantering av HELCOM BSPA-området S:t Anna - Missjö, Acta St Anna, pekar på behovet av en försiktig utveckling av besöksnäringen baserad på turism och friluftsliv med utgångspunkt i befintliga etableringar och verksamheter, drivna av fastboende i området. Något behov av etableringar av fritidsbyar av nu aktuellt slag framhålls inte. Snarare påpekas vikten av att utveckling av besöksnäring sker i mindre känsliga lägen. Acta St Anna ger således inte stöd för att det skulle föreligga ett angeläget allmänt behov av en anläggning av aktuellt slag just i denna förhållandevis känsliga del av BSPA-området. Inte heller den till underlaget fogade framtidsanalysen ger stöd för en sådan slutsats. Snarare pekar båda dessa underlag på att grunden för en utveckling av besöksnäringen ska vara att skärgårdens höga naturvärden bibehålls.

Den utredning om alternativa lokaliseringar som beskrivs i MKB (s. 25 avsnitt 5.2.) ger inte stöd för slutsatsen att Bergön bättre skulle tillgodose de behov av utveckling av entreprenörsbaserad turism och friluftsliv än de båda övriga bedömda alternativen. Det går i vart fall inte att dra slutsatsen att fördelarna med Bergön, med sitt känsliga läge i förhållande till ostörda naturmiljöer, skulle överväga nackdelarna på ett sätt som gör att syftet med detaljplanen inte kan tillgodoses på en annan, mindre känslig plats.

Vidare anför föreningen att anläggningen inte är att bedöma som ett ”angeläget” allmänt intresse. Även om friluftsanläggningar kan anses vara ett allmänt intresse, så kommer en stor del av de hundratal byggnaderna verka privatiserande på allmänheten – vilket drar ner karaktären av allmänt intresse (se bedömningen av uthyrningsstugor i strandskyddat område på Gällnö i Mark- och miljööverdomstolens dom i mål nr M 7759-20, där även riksintressen bidrog till avslag). Anläggningen kan inte heller anses nå nivån av ”angelägen”, vilket rent juridiskt är en förhållandevis hög kvalifikationsnivå,

Vid en *intresseavvägning* ska det specifika områdets mycket höga naturvärden och orörda karaktär vägas in. Dessa manifesteras i områdets utpekande som riksintresse för såväl naturvårdens som friluftslivets (3 kap. 6 § och 4 kap. 2 § miljöbalken) intressen, där allmänhetens fria tillträde till området samt att dess naturvärden ska bestå även vid ökad besöksfrekvens, utgör några av stödkriterierna för dess utpekande. Området är också skyddat som riksintresse för obruten kust i Östergötlands kust- och skärgårdsområden (4 kap. 3 § miljöbalken). Området ingår därtill i BSPA-området S:t Anna - Missjö, vars utpekande grundas i områdets höga naturvärden. I detaljplaneområdets absoluta närområde finns också ett Natura 2000-område, vars värden bland annat förutsätter att åtgärder som kan skada naturmiljön eller störa fågellivet undviks.

Nya och kompletterade anläggningar och anordningar för båtlivet kommer att medföra väsentlig påverkan på växt- och djurlivet på ett sätt som inte är förenligt med strandskyddet. Bestämmelsen i 7 kap. 26 § miljöbalken utgör hinder för att området ianspråk tas på sätt som framgår av den antagna detaljplanen.

Det finns inte heller något stöd för att avvika från riksintressena i gällande översiktsplan för både Norrköpings- och Söderköpings kommun. I gällande översiktsplan för Norrköpings kommun Landsbygden sidan 100 står det ”Den vidsträckta och finskurna Östgötaskärgården med sin mångfald av naturmiljöer, med flera sällsynta och hotade arter, är en helt unik miljö av utomordentligt stort naturvärde och synnerligen skyddsvärd.” Några sidor senare under rubriken ”ställningstagande” anger kommunen att ”Anläggningar som stödjer det rörliga friluftslivet och ökar tillgängligheten till skärgården ska kunna tillkomma om riksintresset inte påtagligt skadas.” I gällande översiktsplan för Söderköpings kommun sidan 17 anges ”Känsliga naturmiljöer ska så långt som möjligt undantas från ingrepp som minskar deras kvaliteter.” Vidare anges på sid 20 att nuvarande markanvändning i huvudsak bör finnas kvar i områden som utgör riksintressen för naturvården.

Föreningen gör gällande att detta uppenbart inte är förenligt med anläggning av ett hundratal byggnader (Plan- och genomförandebeskrivningen, sid 18) på en mindre ö i kustbandet som är cirka 850 meter lång och som mest cirka 200 meter bred.

Utredningen brister i det att det saknas underlag som visar att ändamålet med planen inte kan tillgodoses på annan mindre känslig plats.

Natura 2000

Ett genomförande av detaljplanen samt den verksamhet den är avsedd att ge förutsättningar för kommer att medföra betydande miljöpåverkan på intilliggande Natura 2000-område (SE0230055),

särskilt delområdet Bockskären-Tyxholmarna-Ådklabben. De byggnader i detaljplanen som lokaliseras närmast Natura 2000-området ligger endast 300 – 400 meter från Natura 2000-området.

Genom att syftet med detaljplanen är att öka områdets tillgänglighet för vattenanknutna friluftaktiviteter kommer planen medföra en kraftigt ökad besöksfrekvens i området med otillåten skada på livsmiljöer och arter som avses att skyddas inom området som följd. Det finns dessutom anledning att anta att anläggningar och verksamhet på ön kommer att skapa stark efterfrågan på fler båtplatser, vilket kan befaras leda till ännu mer störningar i närområdet. Redan nu har bland annat Svenska Kryssarklubben påpekat att planen medger alltför begränsad kapacitet för anlop av fritidsbåtar.

Föreningen ser en stor risk att störningskänsliga arter och livsmiljöer som ska skyddas inom Natura 2000-området kommer att missgynnas av att fler små fartyg såsom SUP-brädor, vattenskotrar, planerade uthyrningsmotorbåtar och kanoter kommer att framföras inom de skyddade områdena och dessutom i känsliga miljöer. Risken är stor att detta kommer att orsaka en gradvis försämring av områdets bevarandestatus. Vi anser inte att det är möjligt att med information till besökare säkerställa ett tillräckligt skydd för arter och livsmiljöer i Natura 2000-området. Den förvaltningsplan som redovisats tillsammans med detaljplaneförslaget, är inte bindande. Det räcker med ett mindre antal störningar i Natura 2000-området för att orsaka försämring av livsmiljöer för arter som ska skyddas i området.

Utredningen som lagts till grund för beslutet att anta detaljplanen är otillräcklig i fråga om påverkan på livsmiljöer och arter som ska skyddas i Natura 2000-området. De antaganden som redovisas i fråga om att befintliga tillträdesskydd i närområdet är tillräckliga för att undvika skada, också på lång sikt, saknar stöd i underlaget till detaljplanen. Följsamheten mot tillträdesförbud kan antas vara låg, särskilt inom områden i närheten av sjösättningsplatser (jfr Betänkande av Vattenskoterutredningen SOU 2022:49 s. 74 f). Naturvårdsdirektivens beviskrav, ”utom rimligt vetenskapligt tvivel”, i fråga om hur den ökade besöksfrekvensen i området till följd av planen påverkar Natura 2000-området kan inte anses uppfyllt. För föreningen framstår det snarare som uppenbart att en ökad mänsklig aktivitet till följd av exploatering av Bergön enligt antagen detaljplan kommer att leda till försämring av livsmiljöer för de arter som ska skyddas inom denna del av Natura 2000-området.

Föreningen anser därför att detaljplanen inte kan antas utan en föregående tillståndsprövning enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken innefattande en bedömning i enlighet med kriterierna i 7 kap. 28 b § miljöbalken. Planen kan antas först när en sådan prövning, utom rimligt vetenskapligt tvivel, visar att den ökade besöksfrekvensen på Bergön inte leder till störningar av arter och livsmiljöer som ska skyddas inom Natura 2000-området.

Artskyddet

I planområdets absoluta närområde har häckning observerats av bl.a. de skyddade fågelarterna berguv och havsörn (markerade med B i artskyddsförordningens bilaga 1) samt våtmarksfågeln svärta (övrig utpekad art inom Natura 2000-området samt hotklassad som sårbar). Nämnda fågelarters häckningsframgång är beroende av att området förblir relativt ostört. Kriteriet för störning i 4 § artskyddsförordningen ska också bedömas med avseende på risk för försämring av B-arters livsmiljöer utanför utpekade skyddsområden (jfr artikel 4.4. i fågeldirektivet). Risken för störning ska bedömas på individ- eller åtminstone lokal populationsnivå (EU-domstolens avgörande i mål C-784/23, Voore Mets, AS Lemeks Põlva ./ Keskkonnaamet). Det innebär att i den utsträckning arter uppräknade i bilaga 1 till artskyddsförordningen för sin fortplantning, vila eller flyttning är beroende av vissa livsmiljöer ska dessa skyddas även utanför särskilt utpekade skyddsområden (SPA-områden) inom nätverket Natura 2000. På motsvarande sätt får livsmiljöer som den strikt skyddade arten utter utnyttjar, enligt 4 a § inte utsättas för åtgärder och verksamheter som leder till försämring av dessa miljöer, oavsett var påverkan sker.

Underlaget till beslutet att anta detaljplanen visar inte med tillräcklig säkerhet att otillåten påverkan på skyddade fågelarter och strikt skyddade arter inte uppstår till följd av planen.

Naturvärden som riskerar att skadas och på sikt gå förlorade

I föreningens granskningsyttrande 2025-08-12 <https://norrkoping.naturskyddsforeningen.se/wp-content/uploads/sites/17/2025/08/250812-Yttrande-over-granskningshandlingar-detaljplan-Bergon.pdf> har vi lämnat synpunkter och pekat på de naturvärden som kommer ta skada om detaljplanen genomförs.

Till exempel

- I Bergöns absoluta närhet och i delområdet Bockskären - Tyxholmarna – Ådklabb av Natura 2000-området Sankt Anna och Gryts skärgårdar, SE0230055, har under senare år observerats skyddade och störningskänsliga arter såsom havsörn, berguv, utter och fiskgjuse.
- Riksintresse för natur, rörligt friluftsliv och obruten kust har stor tyngd.
- Bergön ingår i ett av länsstyrelsen utpekat värdeområde för havsplanering.
- Bergöexploateringen kommer försämma attraktionskraften i Sankt Anna skärgård. Det är orördheten som lockar besökare.

- Vi håller inte med om att exploatering av Bergön skulle minska belastningen på andra öar.
- Småbåtstrafiken mellan Arkösund och Bergön kommer att störa Kopparholmarnas naturreservat och skärgården i närheten av Bergön.
- Fler båtplatser och parkeringsplatser behövs i Arkösund. Det behöver miljökonsekvensbeskrivas.
- Vattenskoteråkning kommer att öka kring Bergön.
- De större öarna i skärgården är mer attraktiva att besöka.
- Planerade biologiska reningsverk utan kemikaliefällning och slamhantering är orealistiska. De kommer läcka näringsämnen till Östersjön.
- Ålgräsängar på grunda bottenar och fisket kring ön blir troligtvis påverkat.
- Belysningen på ön kommer att påverka natur- och friluftslivet.
- Restaurangen på Bergöns västsida kommer att ge ljudstörningar vid evenemang.
- Ytan på glamping- och tältplattformar och bryggor behöver regleras.

Klagorätt

Föreningen har, i enlighet med 13 kap. 12 § plan- och bygglagen jämte 16 kap. 13 § miljöbalken, rätt att överklaga beslutad detaljplan, vilken måste anses medföra betydande miljöpåverkan.

Föreningen har rätt att överklaga domar som gäller ärenden i grannkommuner enligt en vägledande dom i Högsta domstolen NJA 2020 s. 190, NJA 2020:11, Bygglövet i Svarträ.

Yrkar sammanträde och syn

Vi yrkar att sammanträde hålls och att syn på plats sker. Detaljplanen innebär en stor förändring i ett känsligt område. Områdets samlade karaktär behöver ses på plats och ett besök på Bergön är betydelsefullt. Utgångspunkt för besök på Bergön är lämpligtvis Arkösund. Föreningen kan vara behjälplig med praktiska frågor som att beställa båttransport och förtäring, och föreslå en lämplig rutt.

Kopia på vårt granskningsyttrande bifogas.

Denna överklagan skickas till Söderköpings kommun digitalt. Om skriftlig handling önskas vill vi att ni hör av er.

Rebecca Gruber

Vice ordförande Naturskyddsföreningen Norrköping

Bäckgatan38

603 47 Norrköping

076-838 03 28

rebeccagruber@gmail.com

Information om Naturskyddsföreningen Norrköping: www.norrkoping.naturskyddsforeningen.se